

עש"ק פר' ממות-מסעי תש"ע

נשמתין חדתין

רשימות משיחות קודש
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' שלח תש"ע

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—
לא מוגה

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אהלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באידיש

- ❖ שיעור בגמרא מסכת סוכה, מפי הר"ה ג. המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.
- ❖ שיעור בספר נתיב מצוותיך להרה"ק מקאמארנא זי"ע ואוצרות חיים למתחילים מפי מו"ר הגה"צ ביום ג' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בשעה"כ - שבת ביום ד' בשעה 8:15 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק עץ חיים למתחילים, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, ביום ב' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בספה"ק שיחות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיחת קודש ברעווא דרעוויין שלוש סעודות (מוזמן צה"כ דר"ת).

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באידיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספה"ק אוצרות חיים - שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-61)
  - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-63)
  - שיעור בחסידות (פר' השבוע) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-62)
  - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים - שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-65)
  - שיעור בשעה"כ שבת - שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-66)
  - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-62)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספר התניא - שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
  - שיעור בסה"ק שיחות הר"ן (ושער יחז"א) - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
  - שיעור בסה"ק ליקוטי מוהר"ן - שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
  - שיעור בסה"ק עץ חיים - שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויהי רצון שבכח התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 טלפקס: 02-5389584

נשמתין חדתינ

רשימות שיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרישת שלח תש"ע

השלמות*

כעין זה בענין אחד שבתחלה היה בעל החזו"א מתיר נגד רצון אב ואם, ונראה מדבריו שהחזו"א סבר כסברתו שבכל דבר שהוא מכבוד שמים אין מצות כיבוד או"א, וכן מוכח לכאן מדברי הפתחי תשובה (יו"ד סי' ר"מ סקכ"ב) בשם חמודי דניאל כת"י שכשאימו מצוה לו שלא להתפלל במקום ששם מתפלל יותר בכונה אי"צ לשמוע לה (אעפ"י שיש לדחות שתוספת כונה בתפלה היא מעיקרי היהדות ואינו נחשב מיילי דחסידותא), וכן מציין שם בילקוט יוסף בשם האחרונים (שו"ת כנסת יחזקאל סי' ל"ה ובשו"ת מים חיים ח"ב יו"ד סי' נ"ה) שכשאביו מונע אותו מלהיות סנדק א"צ לשמוע לו, אף שלהיות סנדק אינו מצוה (ואף לא מצוה מדרבנן אלא רק חיוב מצוה בעלמא כמש"כ בשו"ת מים חיים הנ"ל) והוי כמו מיילי דחסידותא [ואמנם אמר מו"ר שבאמת יש לעיין ולפלפל בדברי שו"ת מים חיים הנ"ל שסנדק נחשב רק כמיילי דחסידותא, שהרי קשה למול התינוק ללא שמישהו יאחז אותו והוי מסייע למילה, והרי תלוי בדיון באחרונים לגבי מסייע במצוה, שכידוע בר"ן (תחילת פ"ב דקידושין) אי' שאשה מקיימת מצוה במה שמסייעת לבעל לקיים מצות

א] הזכיר ליישב את מה שהובא בקונ' נשמתין חדתינ (פר' אמור) שתמה מו"ר על הפסק המובא בספר ילקוט יוסף (מבן הגרע"י שליט"א) הל' כיבוד אב ואם (פ"ט סל"ב) שאם גידול הזקן גורם צער להוריו יכול לגלחו בסם או במכונה (שאינ מתאים הפסק הזה לפי כל המקורות שמביא שם בעצמו), ואמר מו"ר שעתה יצא ספר חדש 'מערכת המנחה' ששם מסביר מחבר הספר הנ"ל את הפסק הזה, שיסודו מדברי רבינו האריז"ל הנ"ל שציית האריז"ל לאימו שלא ללכת למקוה, ולמד מזה שכשמונעים אותו ההורים ונגרם להם צער במיילי דחסידותא יש לשמוע לההורים ואין ע"ז הדין ד"אתה ואביך חייבים בכבודי".

ב] אמנם הובא בקונ' נשמתין חדתינ הנ"ל בשם החזו"א זצ"ל שאף במיילי דחסידותא ישנו הכלל של אתה ואביך חייבים בכבודי, שכל דבר שהוא מכבוד שמים דוחה כבוד ב"ו, ומקור הדברים משו"ת פאת שדך תלמיד החזו"א (ח"א סי' קי"א וסי' קס"ט) שכותב שם סברא זו דבכל דבר שהוא כבוד שמים לא ישמע לאביו, וכותב ע"ז "ובדידי הוה עובדא

(*) הגה היות שבקונטרס שעבר נדפסו הדברים דלהלן בקיצור ובראשי פרקים הבאנו הדברים שוב ביתר אריכות עם השלמת הדברים שנשמטו מדברי מו"ר ובתוספת מקורות.

פו"ר, ואמנם הצפנת פענח מוכיח מסוגיא דמכות (דף ח') שרק בכה"ג שלולא המסייע א"א לקיים כלל המצוה משא"כ בנידון דידן (ולדברי הצפנ"נ א"ש דסנדק אינו נחשב עושה במצוה), אך עיי"ש ברעק"א במס' מכות שלמסקנת הסוגיא יש צד שאפי' כל מסייע נחשב כעושה המצוה וא"כ גם הסנדק נחשב כעושה מצוה (כן ידוע שיש פוסקים שנחשב הסנדק בעל ברית כמו אבי הבן לגבי דחיית התענית וכו' ואכמ"ל).

ג] אך באמת קושיא זאת מהנהגת האר"י הנ"ל שאל תלמיד החזו"א הנ"ל (כמובא בשו"ת הנ"ל) ומתריץ שם שבאמת האריז"ל היה אז חולה, ויש מקום לפקפק אם בחוליו היה לו להחמיר ולטבול וכיון שנצטרף בדבר כיבוד אמו היה חושש להחמיר עכ"ד שם (ומביא ע"ז המעשה מהחזו"א הנ"ל שבתחלה אמר לו החזו"א לעשות נגד רצון אביו ואמו באיזה דבר, ואח"כ כשנולדו כמה ספיקות בענין הזה אמר לו החזו"א שהדבר ההוא בין כה אינו חלק אלא שאפשר להקל וכיון שהאב והאם מתנגדים יש להתירם לדבריהם).

ד] וענה עוד מו"ר על הקושיה על הא שציית האריז"ל לאמו עפ"י דברי הרה"ק מקאמארנא זי"ע במכתבו שקדושת רבינו האריז"ל היתה יותר מקדושת הכ"ג בקודש הקדשים, ובאמת לא היה נצרך למקוה כלל (וכמש"כ מוהר"ז שלא נחסרה אצלו השגתו הגבוהה בחצי שנה זו), [וזל"ק (בתשובות שבסוף זוהר חי ח"ה תשובה ד') "מורן הקדוש קדושתו היה יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים אלא פעמים, ובליל אחת שהיה עושה יחוד גדול ונורא בגבהי מרומים בין דודים עליונים ע"י קדושת יחודו הנורא וכו', קדוש כמותו אחר יחודו הנורא יכול ללמוד ג"כ, אבל אנחנו צריכין להיזהר מאוד בזה" עכ"ל] אלא בחר האריז"ל במקוה בתור תוספת

קדושה על קדושה, וכשאמו אסרה עליו הוסיף לעצמו קדושת כיבוד אם תמורת קדושת המקוה, וביאר מו"ר עוד בזה שלכו"ע אף במקום שאין חיוב עפ"י הלכה של כיבוד אב מ"מ ודאי דיש בזה מדת חסידות לשמוע להוריו, ובפרט היכא שיגרם להם צער אם לא ישמעו להם (והוי ק"ו ממה שא"י מהר"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע שצדיקים לפעמים ויתרו על דברים גדולים כדי שלא לצער אף סתם אדם וכ"ש להוריו) וכיון שהמקוה לאריז"ל היה רק בתור מדת חסידות ותוספת קדושה ויתר על חסידות זו למען החסידות שלא לצער אמו כנ"ל, משא"כ באופן שיודע האדם על איזה מילי דחסידותא שנצרך לו עתה לעבודתו שלו יותר מהחסידות של כיבוד אב (כשאין החיוב בזה עפ"י הלכה) שיכול להעדיפה.

ה] וסיים מו"ר שבאמת הורדת הזקן בסם ובמכונה שע"ז מדבר בילקוט יוסף הנ"ל אינה נקראת כלל מילי דחסידותא שהרי לכמה וכמה מגדולי הפוסקים יש בהורדת הזקן (אף בסם ובמספריים כעין תער) איסור של השחתת הזקן כמש"כ באריכות בספר הדרת פנים זקן (ח"ב פ"ט) בשם כמה ראשונים כהתוס' בנזיר (מ' ע"א), ושיטמ"ק (נזיר נ"ה ע"ב) ובספר החינוך להרא"ה (מצוה רנ"ב) בשיטת הרמב"ם ועוד, וכ"פ הבית הלל (יו"ד סוסי" קפ"א), ובשו"ת שמש צדקה (יו"ד סי' ס"א), וכן האריך בשו"ת מכתם לדוד יו"ד סי' כ"ח לחלוק על הב"י, וכן במעשה רוקח על המשניות ריש מס' מכות, ובשו"ת דברי יוסף (סי' ל"ז) ובמרכבת המשנה על הרמב"ם שם שכולם העלו לדינא שדעת הרא"ה בספר החינוך הנ"ל היא העיקר בדעת הרמב"ם ולא כפי' הב"י בדברי הרמב"ם, כמש"כ כ"ז בדרכי תשובה (יו"ד בסי' קפ"א סק"ב ובסק"י י"ז), וכן האריך בנו בשו"ת מנח"א ח"ב סי' מ"ח עיי"ש.

ההיתר (ומביא שם בספר הדרת פנים זקן עוד איסורים דא' שיש בזה להרבה פוסקים עיי"ש), אלא דנידון הנ"ל דמילי דחסידותא שייך רק לגבי ענין שלימות הזקן שזהו לכא' רק מילי דחסידותא, ואף ע"ז י"ל סברא ששלימות הזקן מחזקת היר"ש והקדושה ומחזקת כל היהדות לאדם וא"כ אינו רק חסידות, אלא אף נימא דהוי חסידות מ"מ הביא בשם החזו"א שאף במילי דחסידותא אין בהם מצות כיבוד אב.

ח) והוסף מו"ר שכל הנידון הנ"ל במילי דחסידותא הוא להפוסקים (שציין בקונ' נשמתי' הדתין הנ"ל) שם"ל שיש המצוה של כאו"א אף בדברים שאינם נוגעים לגבי מאכילו ומשקהו וכו', שאף לדידהו א"צ לשמוע להם כשנוגע בענין דכבוד שמים כנ"ל, וצייד לומר שאולי החזו"א שייחס עצמו כתלמידי הגר"א סבר כשיטות אלו שיש מצות כאו"א אף בשאר דברים, היות דבביאור הגר"א (פי' ר"מ סקל"ו) משמע שמפרש בשיטת הרשב"א שאף בדברים שאינם נוגעים למאכילו ומשקהו יש מצות כבוד אב ואם (אלא רק דאין כאו"א זו דוחה מל"ת עיי"ש), וע"כ הוצרך החזו"א היתר הנ"ל דכל דבר שנוגע לכבוד שמים אין בו כאו"א, אך באמת לדידן בלא"ה אין בכ"ז חשש דמצות כאו"א, דמנהג החסידים כשו"ת בעל התניא (פי' ע"א) שהביא שם (וכן ס"ל גם להרבה מגדולי האחרונים כמש"כ שם) שאין בכלל מצות כאו"א בדברים שאינם נוגעים לשימוש וצורך האב כמאכילו ומשקהו וכו'.

ו) ועוד ידוע שכן היתה דעת הסבא קדישא אלפנדרי לדינא וכתב ע"ז תשובה ארוכה שכל אלו שהתירו בסם ובמספריים כעין תער טעו בדברי הרמב"ם במש"כ פטור והם פירשו פטור ומותר והאמת דפטור ממלקות ואסור (ועסק הסב"ק בבירור הלכה זו כל הלילה האחרון שלו בעלמא הדין), והיה אומר ע"ז הסב"ק בפה מלא דהב"י טעה כאן בדין זה (כמש"כ כ"ז בארוכה בס' עמודי ארום דף נ"ב ואילך), וביאר מו"ר פנימיות כוונת הסב"ק שהיה מדגיש שהב"י טעה ואי"ז מדרך כבוד לומר כן אלא שהיות שהיו רבים שהיו נכשלים בהסרת הזקן הרי לפעמים מכריחים מן השמים את הפוסקים לכתוב דבר שלא כדין כדי להציל את בני"מ מהקטרוג, וכן אי' מהרה"ק הרמ"מ מרימנוב זי"ע לגבי ההלכה בשו"ע שבר"ה ויוהכ"פ אפשר להתפלל שמו"ע בקול, ואמר ע"ז הרה"ק הנ"ל שהיות שהרבה נכשלו בזה סיכבו מן השמים שיפסוק השו"ע כן להסיר מהם הקטרוג כנ"ל.

ז) ובפרט האריך והרחיב יותר בחומר האיסור דגילוח הזקן בשו"ת הצ"צ (יו"ד סי' צ"ג) שהביא משו"ת הרשב"א (ח"א סי' ק"ו) דאסור מן התורה לגלח הזקן אפילו במספריים **שלא** כעין תער, והאריך בזה בכמה דפים להביא ראיות מהש"ס לזה, ושכן עיקר לדינא, היות דכפי הנראה נשמטה מהב"י תשובת הרשב"א הזאת עיי"ש, ובשדי חמד (מערכת למ"ד כלל קמ"ז) כתב על אחד מהמתירים שאם היה רואה את תשובת הצ"צ הנ"ל היה חוזר בו מסברת

בקידושא רבה

בברייתא בגמ' (סוכה כ"ה ע"א) שקאי על ארונו של יוסף הצדיק, ויש שמקשים מזה על

ט) דיבר על הפסוק "אנחנו טמאים לנפש אדם" שבפרשתנו, שיש דעה

י] והנה עיי"ש בנשמתין חדתין הנ"ל מש"כ שם בשם הישמח משה לתרין הקושיא הנ"ל מארוננו של יוסף דליוסף הצדיק היה חלק מנפש אדה"ר, וזהו "טמאים לנפש אדם", וע"כ יש טומאה מצד זה, ועיי"ש שביאר מו"ר שי"ל שזה רק קודם הקבורה, אך בקבורה נתקן חלק הנפש של אדה"ר כשנתקיים בו "ואל עפר תשוב" והוי קבר יוסה"צ כשאר קברי צדיקים שאינם מטמאים לדעות אלו, ואמנם עתה מצאנו בישמח משה (פר' שמיני) שמתרין תירויין אחר על קושיה זו שאף ש"ודאי מעצם הדין ראוי להיות שצדיקים לא יטמאו, אך לא ניתנה לנו להתנהג בדין זה כי הכרעה זו אין דעתנו דעת האנושי מקפת אותה כי אני ה' חוקר לב ובוהן כליות כתיב, והאדם יראה לעיניים ולכך אין לנו להתנהג בזה כלל אף אם נודע לנו שהוא צדיק כדי שלא לחלק בין צדיק לצדיק" (ולכא"ו כוונתו דאליהו הנביא בלבד יכול לנהוג כמו עיקר הדין דצדיקים אינן מטמאים, משא"כ לדידן שאין לנו יכולת להתנהג בדין זה).

יא] אלא שמצינו כעין התירויין הנזכר בדברי האריז"ל (בשער הגלגולים בהקדמה ל"ג ובשער הפסוקים בפרשתנו סי' ט') שמפרש הדעה שהיו טמאים לנדב ואביהוא ומבאר שזהו "לנפש אדם" שהיתה לנדב ואביהוא נפש אדה"ר, ובחסד לאברהם (מעין החמישי נהר כ"ה) אחרי שכותב בדברי האריז"ל הנ"ל דטמאים לנפש אדם היינו נפש אדה"ר שנתגלגלה בנדב ואביהוא ממשיך וז"ל "ודע כי חלק מנשמת אדה"ר נמשכה אח"כ ביוסף הצדיק" וכו', ואולי מכיון החסל"א לבאר עפ"י גם הדעה שהיה ארוננו של יוסף, והיינו כהתירויין הנ"ל המוזכר שם.

יב] והוסיף עתה שמדברי הבני יששכר באגרא דכלה בפרשתנו יוצא

הדעות שם"ל שקברי צדיקים אינם מטמאים והכא חזינן שהצדיק מטמא [ובפשטות י"ל התירויין דאלו הפוסקים כדברי אליהו הנביא שבמדרש שם"ל שצדיקים אינם מטמאין ס"ל דלא קיי"ל כהאי מ"ד דבברייתא דארוננו של יוסף היה אלא כהמ"ד שבברייתא שם שמת מצוה היה], וחזר שוב על הענין דצדיקים אינם מטמאים (וכבר הובא הענין הזה בנשמתין חדתין פר' תרומה) שמקור ההיתר הוא מדברי אליהו הנביא זל"ט כמוכא במדרש משלי (פר' ט' הובא בילקוט"ש משלי רמז תתקמ"ד) ששאלוהו היאך הוא נטמא לר"ע והלא הוא כהן והשיב שצדיקים אינם מטמאים, ונזכרו דברי אליהו זל"ט אצל כמה ראשונים, שכן סותם להיתר הרמב"ן בפרשת חוקת (במדבר י"ט, ב') ובחידושי על הש"ס (יבמות ס"א ע"א) [שחולק שם על דברי ר"ת שסובר שאליהו הנביא זל"ט אמר כן רק בדיחוי בעלמא ועיקר היתרו משום דר"ע מת מצוה, והרמב"ן כותב דח"ו שאליהו יתן מכשול לפני עור ויורה בתורה שלא כהלכה].

וכן מובא דעת הרמב"ן ודעימיה בשם "יש חולקין" בחידושי הרשב"א ביבמות שם, וכן הוא בסתם בספר החינוך מצוה רס"ג, וכן החיד"א ב'פני דוד' פר' בשלח מאריך בענין זה ומביא שם מספר אמרי נועם מחידושי הראשונים ובעלי התוס' עה"פ "ויקה משה את עצמות יוסף עמו" שלכא"ו דבר זר הוא על אדון הנביאים שיטמא עצמו בכל מסע ובפרט שלא וזה שכינה ממנו אלא בע"כ שצדיקים אינם מטמאים, ומביא שם החיד"א משו"ת בתי כהונה (ח"א סי' כ"ג) דמנהג הכהנים להשתטח על קברי צדיקים, ומקיים החיד"א המנהג והדעה שצדיקים אינם מטמאים וכותב שזה שריר וקיים ומנהג הכהנים הנ"ל תורה היא עיי"ש בחיד"א בארוכה.

סנהדרין דף ל"ט, שער המלך בדרוש ד' ועוד) שמעתיקים בספרי דרוש שלהם הדעה דצדיקים אינן מטמאים שאף כותבים כן בתור דרוש ואגדה מ"מ יכול לבוא מזה מכשול לדין, אך אח"כ משנה מעמו דכיון דמנהג קדמון הוא מכמה דורות אצל הספרדים והאשכנזים ולא מיהו בידם יש ללמד זכות ע"ז (כמו שמביא שם מהב"י חו"מ סי' ק"ט בשם הרמב"ן בתשובה סו"ס ז' שמנהג שהוא פשוט בעיר מעמידים אותו בחוקתו ותולין שכן הסכימו עליו הראשונים), ומביא את כל אותם הראשונים הפוסקים שצדיקים אינם מטמאים כמובא לעיל, ומוסיף עליהם שכן ס"ל גם להרא"ם בספר יראים, וכן הוא גם משמעות רבינו בחיי בפר' אמור, וכותב עוד שכן הבינו התוס' והרא"ש בדעת ר"ח כהן הידועים (שבתוס' כתובות ק"ג ע"ב) שהיה אומר אילמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו, שזה מחמת הדין דצדיקים אינם מטמאים (ולא כמו שפירשו ראשונים אחרים שזה מחמת דגדול הדור הוי כמת מצוה שהכל מטמאין לו בקבורתו), ומצרף במיוחד לכל זה את משמעות הוזה"ק פר' וישלח (דף קס"ה) דאין טומאה בצדיקים (ואף שמפקפק מקודם ע"ז שניכרים הדברים שאי"ז מדברי הוזה"ק אלא דברי חכם מוזמן הגאונים שחיברו כל המימרות דהוזהר מ"מ גם הוא היה אחד מהגדולים שבזמן הגאונים), וע"כ מסיק דיש למנהג הכהנים הנ"ל על מה לסמוך ואין למחות בידם, אך למי שבא לשאול רגיל לומר לו שב ואל תעשה עדיף.

יד] ומתריץ שם הסב"ק קושיא הנ"ל דאף דאין הכהנים מוזהרים על צדיקים מ"מ לענין מקדש וקדשים החמירה התורה יותר מלגבי דין טומאת מת, וכמו מת מצוה שמותר לכהן להיטמא לו ואסור במקדש וקדשיו (עיי"ש ראיות לחילוק זה), ובזה

תירוצו נוסף על קושיא הנ"ל, שהנה גם הבנ"י מעיד וכותב שכן נוהגים באר"י עד היום שהכהנים הולכים לקברי צדיקים, ומפרש שם הבנ"י דזו גופא היתה טענת נושאי ארונו של יוסף (או אחד מ"ד אלו שנממאו לנדב ואבהוא שג"כ המה צדיקים) דהלא אנו טמאים לנפש אדם, שקאי על הצדיק שהוא בבחי' אדם, שמאיר עליו שם הוי"ה הק' מ"ה שבגמ' אדם, והלא צדיקים אינם מטמאים וא"כ למה נגרע מלהקריב קרבן פסח במועדו, ומסיים שם הבנ"י בדבר פלא שאה"נ שתשובת השי"ת להם היתה שיעשו פסח ראשון במועדו, והתשובה לעשות פסח שני לא נאמרה להם אלא כלשון הפסוק "איש כי יהיה טמא לנפש" סתם ולא לנפש אדם צדיק, אלא שהעלים השי"ת זאת כי א"א לבאר בתורה בפירוש שצדיקים אינם מטמאים שאז היה נגרם מכשול שיאמרו על כל אחד שהוא צדיק ואינו מטמא וכו' [ומציינים שם בהגהות הצבי והצדק שכ"כ גם המהר"ל צינץ בס' מגן האלף על הל' פסח ריש סי' תכ"ט, ושם כתב כן לפרש טענת למה נגרע, דכיון דכל בנ"י לא היו נימולים ובכ"ז עשו פסח עפ"י הדיבור א"כ למה נגרע דגם טמאים יקריבו עפ"י הדיבור, והסכים ה' לזה שהם יעשו פסח ראשון, ורק הטמאים שבכל הדורות אח"כ יעשו פסח שני].

יג] ועוד הזכיר בזה עתה את תשובת הסב"ק אלפנדרי זי"ע (ח"א סי' כ"ג) שגם הוא מתריץ קושי הנ"ל בתוך תשובתו הארוכה בענין זה [שבתחילת דבריו מאריך שאין סמך למנהג כהנים המקילים בזה היות שמפורש בבבלי ובירושלמי ותו"כ נגד זה, וכ"כ ברור לו האיסור עד שכותב שם שיש לתמוה על הרבה מהאחרונים (הצמח דוד פר' ויגש, ש"ך פר' אמור, יד יוסף פר' אמור, פני שלמה פר' חיי שרה, מירת כסף פר' שמיני, תולדות יצחק

מתורין דלגבי הקרבת פסח שני אסורים אף אלו שנשארו את ארונו של יוסף הצדיק.

טו] והוסיף שמעין תשובת הסב"ק
אלפנדרי הנ"ל (שפותח בתוקף

לאיסור ומסיים בניחותא דיש למנהג הכהנים על מה לסמוך בצירוף הזוהר כנ"ל ואין למחות בהם) אשכחן גם בתשובת כ"ק המנח"א זי"ע (ח"ג סי' ס"ד) שהוא היה חסיד של כ"ק הדברי יחזקאל משינווא זי"ע שכידוע להם בתוקף ועזו נגד מנהג הכהנים להתיר הנ"ל וכתב ע"ז תשובתו הידועה שבריש שו"ת דברי יחזקאל, ולכן כותב המנח"א שם שכבר הורה זקן לאיסור וכו', ומ"מ ממשיך שראה דבר פלא בשבחי האריז"ל ומצא בזה סמך גדול לסמוך עליו מי שירצה לסמוך להיתרא, והוא מדברי רבינו האריז"ל ששלח את תלמידו הכהן להשתטח על קברי הצדיקים, והרי ההשתטחות עפ"י האריז"ל היא בשכיבה על הציון פיו על פיו וכו', ומי כהאריז"ל מורה וכו' [והמנח"א אינו סובר כמו אלו שדחו ראיה זו (כגון כ"ק הדברי יואל בתשובתו ועוד) שאפשר לעשות יחודי ההשתטחות אף מרחוק וכו'], ומפרש שם המנח"א עפ"י הא שבו"ת בתי כהונה אף שמסיק דלא נמצא סמך למנהג הכהנים המתירים ולא הונח לו מנהג זה, מ"מ כותב שנאלם דומיה במה שראה רבים וגדולים ועצומים שנהגו בהיתר "ואינהו בקיאי וכך נגלה להם ולדורות ראשונים מסוד ה' ליראיו" (ומפרש המנח"א דאולי כהונה עפ"י דברי האריז"ל הנ"ל).

טז] ופיים מו"ר שמכ"ז נראה לחזק את מה שכבר הוזכר בקונ' נשמתין

חדתין הנ"ל (פר' תרומה אות ל"א) שענין זה שצדיקים אינם מטמאים הוא מסודות התורה"ק שיתגלו לעת"ל שלא שלטה שום טומאה בצדיקים, וכמו שרואים ששורש ההיתר מדברי אליהו זל"ט שהוא מגלה אור

דלעת"ל, וכן רואים עתה בתשובות ג' האוסרים (הבתי כהונה, והסב"ק אלפנדרי, והמנח"א) שכל אחד מהם אף שבתחילת דבריו פוסק לדינא לאיסור מ"מ לבסוף מלמד זכות על המנהג עפ"י מקורות מסודות התורה"ק (הבתי כהונה בסתם שמוד ה' ליראיו וכך נגלה להם, והסב"ק מצרף את דברי הזוה"ק פר' וישלח כנ"ל, והמנח"א סומך על האריז"ל ששלח את תלמידו הכהן להשתטח על דקברי צדיקים).

יז] והפביר בזה מו"ר שבאמת אינו דבר שתלוי במח' בין הנגלות לנסתרות אלא זהו בחי' או"א דא"ת, והסמך לזה את מש"כ במדרש פנחס בנוגע לענין האם יש ללבוש הט"ק מעל הבגדים כדאי' בשו"ע (סי' ה' סי"א ובסי' כ"ד ס"ב) או מתחת הבגדים כדברי האריז"ל, ומפרש בזה הר"פ קאריצער זי"ע שבבחי' מוחין דגדלות יש ללבשה מתחת הבגדים ובבחי' מוחין דקטנות יש ללבשה מעל הבגדים (וע"כ ילדים קטנים שיש להם מוחין דקטנות יש להם ללבוש הט"ק מעל הבגדים אף לשיטת האריז"ל), וה"נ בענינינו שגדולים הנ"ל שפוסקים לדינא שאסור לכהנים ללכת על קברי צדיקים ואח"כ מסקנתם עפ"י הסוד שלא למחות בנזהגים היתר, הרי פנימיות הכוונה של דבריהם היא דאלו שרואים שנוהגים בהיתר זה הר"ז מוכיח שנשמתם מצד הגדלות וקשורים חמה אל דרגת הסודות וע"כ אין למחות בידם.

יח] ובעי"ז יש לפרש במה שכתב בזה

בספר השם (הדע"ה חלק ב' דרוש ג' ענף ה') שמפרש ג"כ את דברי ר"ח כהן שהיה מטמא לר"ת עפ"י דברי אליהו שצדיקים אינם מטמאים, ומפרש דחינו בצדיקים קדושי עליון יחידי סגולה שבכלל ישראל שלא שלט בהם מלאך חמות ולא רמה ותולעה ונזדכך גופם עד שהיו לאחר

הקדום שהלכו על קברי האמוראים והתנאים היות שיש קבלה שנקברו כולם באופן שיש חלל פותח מפה והוי איסור דרבנן, ולצורך מצוה דהשתטחות הנ"ל הקילו כמו שהתירו חז"ל לדלג מה"ט על ארונות של מתים כדי לקבל פני מלך גוי [ואף שבשורת בתי כהונה הנ"ל כותב שלא מצינו בש"ס ובפוסקים דהשתטחות על קברי צדיקים נחשבת למצוה, וכ"כ בשו"ת משפטי צדק (סי' ע"ד) ובשו"ת פרי הארץ (ח"ג אה"ע סי' י"א), אך עיין בארץ חיים לר"ח סתהון (יו"ד סי' שע"ב ס"א עמ' 235) שמציין מקורות מחז"ל ומהפוסקים בתועלת זכות ההשתטחות (תענית ט"ז ע"א, כ"ג סע"ב, ובעין יעקב פ"ק דסוטה ובסוטה ל"ד בהשתטחות כלב בקברי אבות, ובב"ר פר' וישלח מקבר רחל) וכמובא גם בשו"ע (ס"ס תקנ"ט וס"ס תקס"ט וס"ס תקפ"א) וכן מדייק משו"ת מהרי"ל (סי' ק"נ וסי' ק"ח) המובא בב"י (סי' תקס"ח), וכן קי"ל בפוסקים האחרונים (שו"ת שדה הארץ ח"ג אה"ע סי' י"א הביאו השדי חמד מערכת ארץ ישראל ח"ד סי' א', וכ"כ בברכ"י סי' תקס"ח סק"א, ובשערי תשובה סי' תקס"ח סק"ב, ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' ס"א, ובשו"ת משנת יוסף ח"א סי' נ"ז) שמותר לצאת לחו"ל לקברי צדיקים (אף להאוסרים לצאת שלא לדבר מצוה).

כא] ואמנם לפי דברי המהר"ם חביב דהחיתר דהכהנים מחמת טפח הפתוח הרי היום כבר לא שייך ההיתר הזה היות שנפסק בטור וב"י (יו"ד סי' שע"ב ומובא בט"ז סק"א) שהפתוח טפח צריך להיות פתוח עד החוץ, ובמעירות הקדמונים כנראה היתה קבלה למהר"ם בן חביב שהיה כזה טפח פתוח, אך אח"כ שבנו על מערות התנאים והאמוראים והוסיפו אהלים וכדו' ולא נראה היום הטפח הפתוח לחוץ לכאן אין ההיתר הזה (אלא נשאר למקילים רק ההיתר דקברי צדיקים הנ"ל).

מיתה כמו בחיים, וכותב שנראה שכן הוא אצל כל חכמינו זכרונם לברכה, וכן אף אצל כל הגאונים קדושי עליון, ומביא לזה ראיה מהמעשה שהביא החיד"א בשם הגדולים (ח"א מערכת א' אות קצ"ט) מכת"י המהר"ח"ו שהעתיק מאגרת אחי בעל הטורים שמעיד שם על זקינו ר' יהואל שהגיע לביהמ"ד ביום אחרי מותו וכו' ואמר שיש לו רשות ללכת לביתו כבתהילה אלא שאינו רוצה שמא יאמרו כמה מתנאה עצמו צדיק זה יותר מכל הצדיקים שבג"ע וכו' (ומפרש בזה החיד"א שם שע"כ נוהגים להתפלל וללמוד בקברי הצדיקים ולא חוששים לאיסור ד"במתים חפשי" שהצדיקים חיים חמה ואין בהם ענין במתים חפשי כמש"כ בספר חסידים תתשכ"ט על רבינו הק' שהוציא ב"ב בקידוש), ומסיים ע"ז הלשם שכן נראה מדברי האריז"ל (בספר הליקוטים פר' וישב סי' ל"ח, ד' ובריש פר' בשלח) שבמה' הזאת (האם צדיקים מטמאים) אלו ואלו דברי אלוקים חיים כי יש מקום לדברי שניהם עכ"ל הלשם, והביאור בזה נראה דתלוי בבחי' מוחין דקטנות ומוחין דגדלות כנ"ל [וצ"ע דהאריז"ל שם מבאר רק אצל ר"ע שחלק ממנו נהרג וחלק ממנו מת מיתה עצמו ומה שייך זה לענין דידן].

יט] ואמנם למעשה כבר מובא שם שא"א לנהוג כהיתר זה רק למי שיש לו קבלה מאבותיו או מרבותיו בהיתר הזה (וכן מי שסומך על כל הנ"ל א"א למחות בידו), אך התשובה שמישיב מו"ר למעשה לכהנים השואלים שאין להם קבלה מאביהם או מרבותיהם להתיר, שיש להם להימנע מזה, ובפרט שרבו הפוסקים האוסרים בזה על המתירים ונוגע בחשש איסור דאורייתא לרוב הפוסקים.

כ] והוסיף מו"ר לדבר מענין הזה והזכיר את תשובת מהר"ם בן חביב (ח"א סי' ק"ל) שכותב ביאור אחר למנהג

ברירה, שאין זה ברירה אלא נמילה בעלמא וכו' כמו בבגדים וכלים וספרים כמובן". ובשו"ת מהרש"ג (ח"א או"ח סי' ל"ז) ג"כ נוטה להקל בזה [משום סברא אחרת וז"ל "דנראה דמלאכת בורר לא שייך אלא במידי דלאחר שיברור אין הדרך לחזור ולערב הדברים כמו בכל פסולת הנברר מן האוכל דלאחר הברירה שוב אין מערבין הפסולת עם האוכל, וכן בשני אוכלים מיירי ג"כ בכח"ג שלאחר שבוררין האוכל מתוך חבירו אין חוזרין ומערבין יחד שני האוכלין" וכו' משא"כ בנידון דידן "דהמנהג הוא שלאחר ההשתמשות של הבגד או הכוס חוזרין ומניחין אותו באותו מקום מעורב עם האחרים א"כ מוכח דגם הלקיחה מתחילה לאו ברירה היא אלא לקיחה ממקום למקום הוא" (ועיי"ש בארוכה שכותב שם בין הדברים שלא שמענו מאבותינו ורבנותינו שהיו מזהירים על ברירה בכלים ובמלבושים ובספרים וגם לא ראינו שהם כעצמם יהיו נזהרים בזה).

כד] ואמר מו"ר שבאמת בראשונים ובפוסקים הקדמונים לא מוזכר איסור בורר בכלים ובגדים וספרים וכדומה אלא שהאחרונים דייקו כן מהט"ז (סי' ש"ט סק"ב) שהזכיר בדבריו כלים, והאור שמח הנ"ל כתב דהוי פליטת קולמוס של הט"ז ומעו כל המחברים הבאים אחריו, אך בכ"ז רואים שבהשגחה העליונה נתקבל האיסור אצל כל הפוסקים האחרונים כהקיצור שו"ע (סי' פ' סט"ז), והפמ"ג (משב"ז סי' שכ"א), והחיי"א (ח"ב כלל מ"ז ס"ה), ושו"ע הרב (סי' ש"ט ס"ה), והמשנה ברורה (סי' ש"ט סקט"ז).

כה] וביאר ביאור פנימי לענין זה, שהדברים משתלשלים בשורש מאיך שהם בענין ברור הרע מהטוב בעניני העולם, ובדורות הראשונים לא היה כ"כ ענין העירוב הטוב והרע בענינים אלו

כב] ואחר מהתלמידים שאל בדרך אגב האם מן הראוי לאדם רגיל לעשות השתמחות גמורה בשכיבה על קברי הצדיקים, וענה מו"ר שלא כדאי לעשות כן מפני היראה, שהוא דבר ששייך רק לצדיקים, ועוד הוסיף פעם בזה שאלו שעושים כן יזהרו לשים איזה בגד להבדיל בין הראש שלהם להאבן שמשתמחים עליה מחשש איסור דאו"ד"אבן משכית לא תעשו בארצכם", וכמובא בפוסקים (סי' קל"א ס"ח ובמ"ב שם) דפישוט ידיים ורגליים על אבן הוי איסור דאו"ד (ומצבה של שיש הוי כאבן ולא כלבנים) [וצ"ע במניח ראשו על ידו המכוסה בבגד האם הוי הפסק מספיק, דלכאו"ף שמכסה הבגד את מצחו מ"מ חלק מפניו נשאר דבוק לאבן, ובפסק"ת סי' קל"א הערה 31 כותב דאף בנפילת אפים דידן שאינו בפישוט ידיים ורגליים לא מהני כיסוי המצח בבגד שעל ידו ושאר הפנים נשארים מגולים מול הקרקע, אלא יכסה כל פניו בטלית או יניח ראשו על השולחן, וכותב שזה שלא כמנהג המון העם הטועים בזה וצ"ע מקורו, ואף אם נימא שלא צדקו דבריו לגבי נפילת אפים דידן (שאינה לא בפישוט ידיים ורגליים ולא בדביקת הפנים לקרקע), אך לגבי ענין דידן דהפושט ידיו ורגליו על אבן דהציון לכאו"ף חמור טפי, וצ"ע (וצידד מו"ר סברא דאולי ההשתמחות על הציון אינה כהשתחוויה ואין בה האיסור הנ"ל, וצ"ע).

הלכות שבת

כג] דיבר מהא דאשכחן בכמה פוסקים שם"ל שאין איסור בורר בבגדים או ספרים, הלא המה האור שמח על הרמב"ם (הלכות שבת פ"ח הי"א) ["דבורר גדרו הוא בדבר הבלול יחד ומשתמש כשהוא בלול וכו' ואיז"ל לא בכלים ולא בבגדים"], והערוך השולחן (סי' ש"ט ס"ט) בחד תירוצא ["דבדבר הנכר הרבה לעין הרואה לא שייך לומר בזה

נשמתו מעולם עליון אופני הבירור שלו באופן אחר ששם במקומו העליון אין הפסד והיזק כ"כ מיניקת החיצונים כמו למטה שמוצרכים לגדור ביותר (וכמו שמביא דוגמא לזה דלדין יקב הריאה משהו טריפה ולרשב"י במקומו העליון אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, אך אין הלכה כרשב"י כי רוב הדור מעולם שלמטה ושם הלכה דבירורים להומרא, ובוזה מתרץ התניא שר' וואלף החמיר ע"ע ולא רצה לאכול מסעדת רבו עיי"ש, והיינו שאצל הבעש"ט אין אחיזת הקלי' וא"צ להחמיר כ"כ (שהחומרות הם אורות מקיפים המגינים מהקלי' והבעש"ט לא הוצרך לזה) משא"כ התלמיד שאינו בדרגת הבעש"ט צריך להחמיר ע"ע, וה"נ בדורות האחרונים כשהתגברה הקלי' יש להחמיר יותר בדיני הבורר המתקנים הקלקול.

כז [עוד דיבר בענין העור שע"ג העוף האם דינו כמו מין אחד עם בשר העוף שאין בו דין בורר (ומותר לפי"ז להוריד העור אפי' שלא ע"מ לאכול הבשר לאלתר), או שדינו כקילוף פירות שיש בו דין בורר, כדאי' ברמ"א סוף סי' שכ"א שמותר לקלף פירות רק אם רוצה לאכול הפירות לאלתר, שבשש"כ (פ"ג ס"ל) מגדיר את העור כקליפה הראויה לאכילה ורוב בנ"א אוכלים אותה, ולפ"ז מתיר להסירה, וכן מקיל בזה בשו"ת אג"מ (או"ח ח"ד סי' ע"ד מלאכת בורר אות ח'), וכן הוא בלשון "יתכן" בכת"י הגרשז"א שבשולחן שלמה (שי"ט אות י"א, ב'), וכן מביא באיל משולש (פ"ג הערה י"ט) בשם הגריש"א שליט"א והגרנ"ק שליט"א [מלבד אם הוא אסמנים או ששונא את העור שבוזה אוסר שם שהר"ז כפסולת לדידה ואסור מדרבנן, ודלא כשש"כ הנ"ל שמתיר בהערה שם אף בזה], ומאידך מצינו בכמה ספרים מרבני דורינו להחמיר בזה להסיר העור רק לצורך אכילת

של ספרים, שהיתה הבדלה ובירור בין ספרי קודש לספרי טומאה, וכן בכגדים ידעו בדורות הראשונים בבירור באלו כגדים הלכו אבותיהם הק' בכל הדורות שהם המלבושי ישראל הק' ובאלו מלבושים הם מלבושי הגויים, משא"כ ההשכלה הארורה (שהתחילה בזמן הגדולי האחרונים הנ"ל) עשתה עירוב בענינים הנ"ל דהספרים והכגדים והכניסו בטומאתם דעות כוזבות אף לתוך ספרים שנראים כספרי קודש ה", וכן קלקלו גם את צניעות ומסורת הלבושים של בנ"י והכניסו בלבושים השפעות רעות מטומאת לבושי הגויים ה", וע"כ נהיה גם דין בורר בשבת בספרים ובכגדים ונהיה התיקון של זה ע"י מה שנזהרים בשב"ק באיסור בורר בדברים הנ"ל, שכל קיום מל"ת מפרידה הקלי' מן הענין שנזהרים בזה, וסיים בתפלה שירחם השי"ת שיתוקן כבר הענין והקלקול והטומאה שהכניסו המשכילים שר"י בספרים ובצניעות הכגדים בנ"ל [ופעם אמר מו"ר שיש לכוין במיוחד על ענין הנ"ל בתפילת על כן נקוה לך כו' שיסתלקו מנהגי הגויים מבינינו, וכמו שאמר האר"י על ברכת שלא עשני גוי היינו שלא יתערב בנו ניצוץ נשמת גוי, ונזכה כבר להעביר גילולים מן הארץ בב"א].

כח [והסמך לזה את המובא במאמרים הקצרים מבעל התניא (עמ' תקל"א) שלר' וואלף קיצעם תלמיד הבעש"ט הק' לא הוכשר בעיניו המליחה דהבעש"ט והחמיר על עצמו [וביאר מו"ר שאולי הכונה שנהג הבעש"ט כמנהג העולם המובא בש"ך סי' ס"ט סק"כ שאין מדקדקין שלא ישאר מקום בלי מלה, ותלמידו החמיר בזה כלשון המחבר שם וכדברי האחרונים (פמ"ג שם בשם התו"ח ועוד) שלא הסכימו עם הש"ך], ותמה שם בעל התניא מאוד שיוכל להרהר אחר רבו ח"ו, ומאריך שם בעה"ת שמי ששורש

הבשר לאלתר (עיין בספר ילקוט יוסף סי' שי"ט ס"מ, ובאוצרות השבת מלאכת כורר חלק פסקי הלכה הערה נ"ג, ובספר שבת כהלכה 'פרקש' פי"ב סעיף קכ"ז).

בח] ואמר ביאור פנימי בזה עפ"י מה דנודע שתכלית העבודה לזכות לזכך אף את הכתנות העור שקיבלנו אחרי חטא העה"ד שהוא בבחי' חיצוניות הגמור (מלכות דמלכות), שיהפך אף הוא לכתנות אור באל"ף בבחי' "כי קרן עור פני משה" ויתקדש כל הגוף בקדושת אור החשמל מג"ע, משא"כ במדרגה קטנה א"א לתקן אף את חיצוניות הגמור להפכו לאור הקדושה, וע"כ הנשמות שהם בבחי' משה כהאגרות משה (שנולד ביום הילולא דמשרע"ה ונקרא ע"ש משרע"ה), וכן שאר גדולי הדור הנ"ל שבבחי' משה סוברים על העור שהוא מין אחד עם הגוף שהם שבמדרגה הגדולה מרגישים שאף העור מקבל תיקון בגוף הבשר, אבל הגדולים שחלקו ואסרו מדברים מצד הנשמות שאינן במדרגה זו.

כט] ויש לקשר זאת לפר' השבוע שלכן המרגלים נפלו בחטא המרגלים היות שנפלו לקטנות דקטנות כשרצו להיכנס לאר"י, וכדאי' מרביז"ל (חיי מוהר"ן אות ק"מ) שכדי להיכנס לקדושת אר"י צריך לעבור מקודם את בחי' קטנות דקטנות, וע"כ סברו המרגלים שלא יכולים בניי לעמוד בכזאת קטנות גדולה ורצו למנוע את ישראל מלהיכנס לאר"י, ולא ידעו שאדרבא שבמדרגה הגדולה של קדושת אר"י יש הכח לתקן אף המדרגה דקטנות דקטנות ועי"ז לעלות לתכלית האור והתיקון.

(בר מצוה של הב' מרדכי נאגר נ"י)

ל] איתא בספה"ק שתמוז ר"ת זמני תשובה ממשמשים ובאים,

נמצא שבשבת שאנחנו מברכים חודש תמוז צריכים כבר עכשיו להתחיל בעבודת הימים נוראים, והנה הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע היה נוהג כל השנה בשבת לאכול חתיכת קוגל מיוחדת להכין את עצמו כדי שיהיה לו כח להתענות ביוהכ"פ [ופעם הסביר מו"ר שאין הדבר כפשוטו לכה גשמי, אלא שצום יוהכ"פ צריך להיות בבחי' אכילת אורות דעונג הרוחני וכדאי' בתקו"ז, ושורש תענוגים הרוחניים הוא משב"ק, וע"כ כיון בכל שב"ק להאיר אור העונג דהשבת ליוהכ"פ, היינו להתלמד מאכילת עונג שבת שתהא בבחי' אכילת מן ובבחי' תענוגים רוחניים עד שיוכל ליהנות מאורות רוחניים המופשטים לגמרי מכל גשמיות ביוהכ"פ], וא"כ בודאי בשב"ק הזה שכבר מברכים חודש תמוז צריך כל אחד להתחיל להכין את עצמו כל אחד להתענות ביוהכ"פ, ובהשגחה פרטית שלח לנו השי"ת קוגל מיוחד יותר מכל שבת ונאכל אותו על דעת קדשו של החוזה מלובלין כדי שיהיה לנו כח להתענות ביוהכ"פ [והוסיף מו"ר אח"כ שאין בזה חשש איסור של הכנה דלהרבה פוסקים במצוה אין איסור הכנה ועוד דע"י עבודה זו כבר עכשיו מאיר האור של יוהכ"פ והוי התועלת תיכף בשבת הזאת].

לא] איתא מהאריז"ל (מבוא שערים שער ה' ח"ב פ"ז) שכשהאדם נולד נגמר אצלו הנפש דקדושה, וכשנחיה בן תשע שנים אז נגמר אצלו רוח דקדושה (שהיא מוחין דיניקה), וכשנעשה בר מצוה אזי הוא מקבל נשמה [ובביאור מהגר"א (ישעיה ט') אי' כע"ז שנפש מקבל בבטן אמו, ורוח בלידה, ונשמה כשמוגיע ל"ג שנה], והנה בכללות אי' מהרה"ק הר"צ מלובלין זי"ע שבחי' הנפש הוא ענין העבודה של אברהם אבינו שהוא מצוות מעשיות וכדו' שזהו ענין

והתפלה הם בשלימות הנ"ל נתקנים עי"ז כל עשיית המצוות המעשיות שבבחי' הנפש, שתיקון הנפש הוא ע"י הרוח והנשמה (שהם התפלה והתורה) המאירים בה (שהתורה"ק מלמדת לקיים המצוות עפ"י הדין כראוי, והתפלה מאירה במצוות שיחיו נעשות לשמה ובדבקות ובכוונה הראויה) ובסוד שהנפש (הנוק) נכלל ברוח (הז"א).

לג] וקישור ענין זה לפגם המרגלים
שבפרשת השבוע, שהנה אי' שהמרגלים לא רצו להיכנס לארץ כי ידעו שמושה רבינו ישאר בחו"ל ולא רצו להיפרד ממנו, וע"כ רצו להישאר במדבר. ועפ"י הנ"ל הענין הוא שהם חשבו שהעיקר הוא ענין התורה שהוא משה רבינו, וע"כ לא רצו להיכנס לאר"י שהיא בסוד המלכות המרמוז על ענין עבודת התפלה כי שם לא יהיה משה רבינו, וע"כ מרגלים הוא מלשון רג"ל שהוא בגימ' ע"ב קס"א לרמז שהם פגמו בענין הנ"ל, שהם חשבו שמושה רבינו לא יהיה מקושר איתם באר"י דהיינו שכשעוסקים הם בעבודת התפלה אין להם שייכות לעבודת התורה.

לד] אך באמת זוהי טעות, כי ענין התורה
והתפלה מקושר בקשר גמור כנ"ל, ובאמת בפנימיות נמצא ענין משה רבינו ג"כ באר"י [וכמרומו ב"טובה הארץ מאד מאד", שזה מרמוז על "מאד מאד הוי שפל רוח", שזה היה משה רבינו העניו מכל אדם] שאף שלמטה נראות התורה והתפלה כב' בחינות אך בשורש הן אחד בסוד הדעת והכתר המחברים שניהם, והבחור חבר מצוה בזמן שנכנס לעוהמ"צ צריך לקבל על עצמו ענין הזה לקשר תורה ותפלה ביחד שהוא הנפש והרוח שהיה לו מקודם עם הנשמה שמקבל עכשיו כנ"ל, והכל ע"י כח השמחה של מצוה, ובפרט כשהיא בשב"ק שאז השמחה עולה

הנפש, ורוח הוא בכללות ענין העבודה של יצחק אבינו שהוא עבודת התפלה (וכמש"כ ויצא יצחק לשוח השדה), ונשמה שהוא ענין המוחין הוא כנגד תורה שזהו בכללות ענין העבודה של יעקב אבינו שהוא כנגד ענין התורה. והנה רואים שמאברהם אבינו יצא ישמעאל, וכן מיצחק עדיין יצא עשיו, ורק ביעקב היתה הבחינה שמיטתו שלימה, והנוגע לעניניו שכשיש לאדם הנפש לבד דהיינו עבודת מעשה המצוות גרידא הרי הוא אינו בשלימות, וכן גם כשיש לאדם הרוח עדיין אינו מספיק להיות נקי לגמרי מאחיות החיצונים, ורק כשיש לו הנשמה שהוא ענין התורה אז הוא יכול להגיע למדרגה השלימה.

לב] אמנם צריכים לדעת שעכ"ז אינו
מספיק לימוד התורה הק' כשהיא לבד ואינה מאוחדת עם עבודת התפלה, שהשלימות הוא רק כשמקיימים "וידעת היום והשבות אל לבבך", שצריכים להמשיך את הידיעה שהיא בחינת התורה אל לבבך, איזו היא עבודה שבלב זו תפלה (תענית ב' ע"א), דהיינו שלימוד התורה"ק תהא בדבקות ולהרגיש בליבו את קירבת השי"ת בשעת הלימוד שזה בחי' התפלה שענינה קירבת ודבקות בה', וכן עבודת התפלה תהיה מקושרת לבחי' ענין התורה"ק דהיינו שתהא התפלה תמיד בבחי' התחדשות ותוספת חיות ומוחין, וכמו לימוד התורה"ק שמוסיפים בה תמיד חידושים וחיות ותוספת מוחין, וכמו שמרמוז בענין הסנהדרין (שהיום בשב"ק סיימנו מסכת סנהדרין) שהיו מושיבין הסנהדרין אצל המזבח, דהיינו שצריכים לקשר את הסנהדרין שהם ענין התורה – אל המזבח שזה ענין העבודה והתפלה, שיקבלו שניהם זה מזה כנ"ל וזהו השלימות [וביאר עוד אח"כ שעי"ז שהתורה

שהיא שמחה של מצוה אמיתית, שאין שמחה זו אצל חגויים כלל, והבחור הבר מצוה משפיע לכל המשתתפים כאן, שנוכל כולם לילך בדרך הזה בעזה"י.

לבחי' העונג שבבחי' הכתר והשראת אלקות המקשרת ב' הבחינות דהתורה והתפלה, וכידוע שר' יוסף חיים זוננפעלד לא השתתף רק בשמחות בר מצוה שזו הסעודה היחידית

בהליכה לביתו

לז' ואצל רביז"ל מובא להדיא שזה שהיה נראה כאילו הוא קבר את את רביז"ל אמר בפירוש שידוע שלא הוא קבר את רביז"ל, שכשרצה לקחת את רביז"ל ולהניחו בקברו ראה פתאום אור גדול שמנור אותו ולא יכול לעשות כלום וכשנסתלק האור ראה שרביז"ל שוכב ומונח בקברו, [וכן אי' להדיא בקבורת הרשב"י שהיתה מטתו פורחת באויר וכו'] (וזהר האדרא זוטא פרשת האזינו דף רצ"ז ע"ב), ומסתמא גם אצל האריז"ל היה כע"ז (כדאי' שטבל הוא את עצמו) וכ"ז כדי להורות שאין צריכים אנו לדאוג עבור העברת הצדיקים יחידי הדורות הקבורים בחו"ל לאר"י, שכמו שקבורתם היתה ע"י הקב"ה בעצמו כך גם העלאתם לאר"י תהיה ע"י הקב"ה בעצמו [ועל הבעש"ט יש קבלה אצל חסידי לעלוך וכן מקובל מר"מ סלונמער שאמם כבר העבירו הקב"ה לאר"י והוא טמון לצד האריז"ל (ומו"ר קיבל מבנו של ר' גדליה קעניג זצ"ל שטמון הבעש"ט בין האריז"ל להרמ"ק וראשו הק' דהבעש"ט למרגלות האריז"ל ורגליו נטות לעבר הרמ"ק, וביאר מו"ר בזה באריכות שזה ענין דהבעש"ט לקשר בין הרמ"ק להאריז"ל ואכמ"ל).

לח' שאלו אותו לבאר הענין למה מתו אנשי דור המדבר ולא נתכפר החטא לגמרי, הרי משה רבינו התפלל בעד כלל ישראל אחרי חטא המרגלים והזכיר בתפילתו חלק מהמדות של רחמים עד שאמר לו הקב"ה סלחתי כדברך, והסביר

לח' המשיך לדבר מענין הנ"ל שמישה רבינו נמצא בפנימיות באר"י, ואמר שכידוע מהרבה צדיקים שהעלו אותם מלאכים וכו' לאר"י, והזכיר את מ"ש נכד בעל התניא בסידור מהרי"ד עה"פ "ויקבר אותו בגי", שכל הצדיקים שנסתלקו מהעולם על ידי מיתת נשיקה, ונקברו בגי' דהיינו בכח עליון, אז כמו כן הקב"ה בעצמו מעלה אותם לאר"י, והיינו בנוגע להצדיקים יחידי דורות שבבחי' משרע"ה שנקברו ע"י הקב"ה כלדלהלן (ענין זה נכתב באריכות בקונ' נשמתין חדתינ בפר' בשלח ונעתיקנו כאן שוב).

לז' ואמר שבאמת מצינו בקבורת הבעש"ט ובקבורת רביז"ל בחי' ענין זה של קבורה ע"י הקב"ה בבחי' הענין שהיה אצל משרע"ה, שאצל הבעש"ט מובא מהקאמרנער שהיתה קבורתו ביום א' דשבועות ע"י עממין כנפסק בשו"ע (סי' תקכ"ז ס"א) (ולא כהאומרים שהעלימו פטירת הבעש"ט עד יום ב' דשבועות כדי שיוכלו לקברו ע"י ישראל), [ובמקו"א ביאר ביאור פנימי בזה שהיות שהבעש"ט עוסק בתיקון כל הבריאה וצריך לתקן אף את החגויים שיהפכו המה לעבדים לבנ"י כמו שיהיה לעת"ל ע"כ היתה קבורתו ע"י העממין, אך עתה גילה בחי' יותר פנימית בזה כדלהלן] שזה כדי להראות האמת שהקב"ה בעצמו קבר את הבעש"ט, כי הרי כל אחד מבין שלא יתכן שהחגויים יקברו את הבעש"ט ובע"כ שהאמת היא שהקב"ה בעצמו קברו.

ע"ב) עה"פ "ואין אלהים עמדי", שעילת כל העילות אמר האי קרא (דברים ל"ב ל"ט) "כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי", שאין אלהים עמדי שאין בעתיק בחי' הנוק' כמבואר בע"ה (שער עתיק פרק ב'), ונמצא שישנו בחי' היחיד בעליונים גם בהז"א, והיינו במדרגת עתיקא המתגלה דרך ז"א דייקא, וכ"ז דברים עמוקים בקבלה שאין המקום להאריך בהם פה.

[מ] וביאר בזה בדרך אגב גם את הענין של הקוץ של הו' דשם הוי"ה, שהרש"ש לא כתב שום כוונות ע"ז, ורק במשנת חסידים יש כוונת להקוץ דו', והביאור בזה שזה תלוי אם מיירי בשם הויה שבכללות או הו' הוא ז"א, ואז אין לו קוץ, אבל אם מסתכלים על השם בפרטות בז"א עצמו אז יש לו קוץ שעולה עד עתיק ועד א"ס.

[מא] ונמצא לפי"ז שגם ע"י המ' תיקונים דז"א אפשר להמשיך תיקוני עתיק שיכול לכפר גם פגם העגל. והנה דוד המלך עסק הרבה בסוד הזה בהתפללו "מן המיצר קראתי יי"ה וגם אנחנו ע"י קריאתנו הפרשה בתורה מעוררים התיקון הזה להמשיך מרחמי עתיק לתקן כל הפגמים, ה' יעזרנו על דבר כבוד שמו ונזכה לגאולת עולם במהרה בימינו אבי"ר.

[מב] אמר בשם רבו המלמד שבתלמוד תורה שפירש בשם הגה"ק ר"י המבורגער זי"ע [כמובא במליצי אש (כיום הילולא דיליה ו' אייר) ובעוד ספרים משמון] על דברי רש"י על המרגלים שאותה שעה היו כשרים, ופירש בזה הא שלא היו המ' שנה שנגזר עליהם להיות במדבר מ' שנה שלמים אלא היו חסרים מ"ו יום, שהנה אי' ברש"י בתחילת חומש דברים עה"פ "אחד עשר יום מחורב" וגו' שמחורב עד אר"י בהליכה טבעית הוא י"א יום, וא"כ בנ"י

מו"ר הענין שמישה רבינו המשיך כאן רק את מ' תיקוני ז"א, והיינו שישנם י"ג תיקוני אריך (כתר) ומ' תיקוני ז"א, ואם היה יכול משרע"ה להמשיך י"ג תיקוני אריך אז באמת הי' נתקן לגמרי הטא המרגלים, אבל כיון שכאן היה זה הנסיון העשירי פגמו הם בכתר (שהוא העשירי) וע"כ לא היה יכול משרע"ה להמשיך מאריך אנפין שהוא רחמים גמורים אלא רק מו"א (שבסוד רחמים קטנים), וע"כ פעל רק שלא יהיה בליה לגמרי לשונאיהם של ישראל, אלא שמתו לאט לאט במשך מ' שנה, והדור הבא אכן זכו להיכנס לאר"י.

אמנם אמר שאנחנו יכולים לתקן אף את פגם העגל ע"י שממשיכים מרחמי עתיק, שהרי ז"א אחיו בעתיקא והכול אחדות אחת, כמבואר ברבינו האריז"ל בספר הקלומים ישעיה ס" כ"ו, ד" עה"פ "במחו בה' עדי עד" שאפשר לעלות על ידי הו"א אל רום המעלות עדי עד שהיינו עתיקא (וזה האריז"ל שם: **נמצא כשיכוון האדם בז"א לבד שהוא שם הוי"ה מכפיק כי שם נמצא א"א ואו"א מלוכשים זה בזה תוך זעיר וכו' עכ"ל**), וכמבואר כ"ז בנה"ש (ל"ד ע"ב).

[לט] ובה ביאר מו"ר גם מה שהקשה לו מח"ם אור החשמל בעש"ק זו על מה שאי' בחז"ל שהקב"ה ברא לאדה"ר את חוה כדי שלא יאמרו שהוא יחיד בתחתונים כמו שהקב"ה יחיד בעליונים, ומוכח שאין בעולמות העליונים בחי' הנוק', והקשה לו הרב הנ"ל שיבאר הדברים עפ"י הידוע בקבלה שיש בעולמות העליונים בחי' הו"א והנוק' והיינו שיש אורות רוחניים בעולם האצ"י שהם בבחי' הנוק' המקבל, והתירוץ שענה לו מו"ר הוא עפ"י הנ"ל שכיון שאור העליון דהז"א מתלבש בו כל המדרגות העליונות ממנו עד האור העליון דעתיק שבו אין בחי' הנוק', וכדברי הוזה"ק (בראשית כ"ב

שיצאו ממצרים בט"ו בניסן ונגזר עליהם בתור עונש להישאר במדבר מ' שנה (מלבד הי"א יום שאותם היו צריכים ללכת גם לולא העונש) היו צריכים להיכנס לאר"י בכ"ו ניסן, ובפועל נכנסו לאר"י בי' ניסן וא"כ חסר להם מהעונש ט"ו יום, אלא שמכיון שאותה שעה כשרים היו ולפי חשבון של יום לשנה הרי שעה היא בערך 15 יום ע"כ נפחת להם ט"ו יום מהעונש (וקישר הט"ו יום שנפחתו להם לענין השם י"ה הנ"ל המציל מהגאולה).

מנ [שאל אחד מן התלמידים מה הטעם להא דאי' מהאריז"ל לומר 'למנצח בנגינות' בסוף שמו"ע באלקי נצור, וביאר מו"ר שתפלה עפ"י סוד נקראת מנורה, שמנורה נקרא אצי' כמבואר בארוכה בנשמתין חדתין של שבוע שעבר, ועליית התפלה באמירת למנצח, ואמנם ברוב סידורי המקובלים לא מובא אמירת למנצח ולא נתפשט כ"כ מנהג אמירתו וצ"ע למה (ובסידורי רחובות הנהר החדשים הדפיסו זאת).

זה החלק נדפס כבר בקונ' שעבר אך נעשו בו שינויים רבים

מור [במה שנדפס בקונ' שעבר ש"ל שכל הספה"ק "עין חיים" לרבינו האריז"ל הוא פירוש על שם מ"ב (שהוא פי' על שם הוי"ה כנ"ל), ולכן יש בו נ' שערים כנגד שם מ"ב וכללות דכל שם משבעה שמות אב"ג ית"ץ וכללות כולם (וכמו בנ' ימי העומר שמכונים בכל יום אות אחת משם מ"ב, וביום השביעי דכל שבוע מכוונים השם דכללות כולם, ושבועות הוא שער הנ' הכולל כולם כאחד), ולכן י"ל שהרמ"ע מפאנו (שקיבל מהר"י סרוג תלמיד האריז"ל לפני שהגיע המהר"ח) חיבר בספרו (ע"ב ידיעות) ע"ב שערים כנגד שם ע"ב.

הוסף מו"ר לבאר הכונה בזה דהיינו שכללות כל אלו הספה"ק הם להרחיב ולהעמיק בכל היכולת האפשרית בקיום מצות האמונה הק' ולקיים מצות שויתי הוי"ה לנגדי תמיד, וכדאי' בספרי מקובלים קדמונים שכל העולמות נכללים בשם הוי"ה וממילא כל התבוננות בעולמות העליונים היא כדי לקיים עי"ז מצות שויתי הוי"ה לנגדי תמיד [וכידוע דברי ביאור הגר"א בתחילת השו"ע על הגהת הרמ"א שם שזהו כל מעלת הצדיקים שמקימים זאת תמיד].

מה [במה שהודפס בקונ' שעבר במה שדיבר מו"ר בענין מיעוט השינה וכו' הרי הדברים נדפסו בקיצור ונעתקו שוב עתה בארוכה, שהזכיר מו"ר את דברי המלבי"ם (אוצות החיים סי' א' ארץ יהודה סק"א) שמקשה שהרמב"ם כותב בהל' דעות (פ"ד ח"ד) לשמור על הבריאות ע"י שישן דוקא בסוף הלילה [וכן כתב שם הרמב"ם שישן שמונה שעות בלילה], ובהל' ת"ת (פ"ג הי"ג) כותב הרמב"ם שת"ח לא יאבד אף אחד מלילותיו בשינה [ואף אם נימא שכוונת הרמב"ם שלא יאבד הת"ח את החצי השני דהלילה, שהוא הזמן הנאות והרצוי ללימוד התורה"ק (כידוע מריבוי מאמרי הוזה"ק וכבר הוכיחו שהרמב"ם ראה את הוזה"ק), ובחצי הלילה הראשון ישן הת"ח, ג"כ קשה כנ"ל שהרי לצורך הבריאות יש לישון בסוף הלילה, וכן קשה שאין בחצי הראשון דהלילה שמונה שעות], ומתריץ המלבי"ם שאדם שכל הפצו לשמור בעצמו על שלימות הבריאות ישן בסוף הלילה [וכן ישן ח' שעות בלילה], אך הת"ח האמיתיים הדבוקים באמת בתורה"ק שכל חפצם וחשקם בתורה"ק סומכים על השי"ת

הרבה כדי שיהיה להם כח החזק וזריות הלב לעסוק בתורה ובאמת יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשני שעות, ובודאי שניהם יש להם שכר בשוה, ע"כ אמר "שוא לכם" דהיינו בחנם לכם שאתם מצערים ומשכימים בבוקר ומאחרי שבת בלילה וממעטים שנתם זה בחינם כי 'כן יתן ה' לידידו שינה' דהיינו מי שישן הרבה כדי שיהיה מוחו בתורה נותן לו הקב"ה חלקו בתורה כמו אותו שממעט בשינה ומצטער עצמו כי הכל הולך אחר המחשבה עכ"ל, ואמנם סיים שאשכחן מהגרי"ח זוננפלד זצ"ל שאמר בנוגע לדברי הט"ז האלו שאף שאמנם שמי שע"י שממעט בשינה בא לידי עייפות וחלישות ואין לומד בעיון ובחיות כראוי אזי אמנם נאמר עליו "שוא לכם משכימי קום" וכו', אך אין הט"ז בא לשלול את דרגת הת"ח הגדולים האמיתיים שלא איבדו לילה אחד בשינה עד שזכו לכותרה של תורה, שהם אף שמיעטו בשינה זכו לכוחות רוחניים עילאיים לעמול בתורה"ק עם כל החיות והעיון מרוב אהבת התורה"ק שהאירה בהם, וכמדוד שאמר שכן העיד הגרי"ח ע"ע שגם הולך בדרך זה, וכידוע שכן היה דרך הגר"א זי"ע ותלמידיו וכמובא עדות בני הגר"א בהקדמת השו"ע על מיעוט שנתו ועל רוב מסירותו לתורה"ק (והארכנו בזה גם כביאור עמ"ס ברכות), ואשריהם ומה טוב חלקם בזה ובבא, וכדברי המשנה הנ"ל אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב (וראה דברים נפלאים בזה בספר שיחות הר"ן אות ש"ה בארוכה) ויהי חלקינו מהם אמן.

שישמור על בריאותם וממעטים בשינה שזה אחד מקניני התורה במיעוט שינה, ומקיימים בנפשם קרא ד"אדם כי ימות באהל" אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, וכדברי המשנה (אבות ו' ד') דכך היא דרכה של תורה וכו', ואין מאבדים אף לילה אחד מהלילות בשינה.

מנן ויש אמנם כאלו שרצו לפרש כנ"ל שדברי הרמב"ם קאי על חצי השני של הלילה, אך הת"ח ישנים בחצי הראשון של הלילה בערך כשש שעות, וכמש"כ הבן איש חי (ש"א פר' וישלח ס"א) שכן הסכימו כל הרופאים המובהקים דאל ישן אדם בלילה פחות משש שעות, אמנם י"ל עפ"י מה שמסיים הבא"ה שם שאם יודמן לאיש יהודי באיזה לילה לפחות משש שעות שינה ופוחת מבריאות הגוף להוסיף בריאות הנשמה בטוח הוא שלא יגיע לו נזק, וכותב זה שם לגבי ליל שישי וער"ה ולילות של חודש אלול ועשי"ת (שכנראה היה נהוג אצלם לעשות בלילות אלו תיקונים ותפילות וכו'), ועפ"ז י"ל שלת"ח כל לילה הוי כמו לסתם איש יהודי בליל שישי וער"ה וכו', וא"כ הת"ח יכול למעט משש שעות שינה בלילה בכל לילה ויהא "נכון לבו בטוח שלא יחסר כלום בזה מבריאות גופו" כמש"כ שם הבא"ה לגבי איש יהודי בליל שישי וכו'.

מנן והוספה מו"ר לציין מאידך בענין זה את דברי הט"ז הידועים (אבן העזר סי' כ"ה) עה"פ "שוא לכם משכימי קום" וגו' וז"ל "שיש ת"ח מנדיין שינה מעיניהם ועוסקים בתורה הרבה, ויש ת"ח שישנים

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

